

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya

śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ *caturthō'dhyāyaḥ* ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ caturthō'dhyāyaḥ ॥

sūta uvāca

atha vaiṣṇavacittēṣu dr̥ṣṭvā bhaktimalaukikīm |
nijalōkaṃ parityajya bhagavān bhaktavatsalaḥ || 4.1 ||

vanamālī ghaṇaśyāmaḥ pītavāsā manōharaḥ |
kāñcīkalāparucirō lasanmukutaḥ || 4.2 ||

tribhaṅgalalitaścārukaustubhēna virājitaḥ |
kōṭimanmathalāvanyō haricandanacarcitaḥ || 4.3 ||

paramānandacinmūrtirmadhurō muralīdharaḥ |
āvivēśa svabhaktānāṃ hṛdayānyamalāni ca || 4.4 ||

vaikuṅṭhavāsinō yē ca vaiṣṇavā uddhavādayaḥ |
tatkathāśravaṇārthaṃ tē gūḍharūpēṇa saṃsthitāḥ || 4.5 ||

tadā jayajayārāvō rasapuṣṭiralaukikī |
cūrṇaprasūnavṛṣṭīśca muhuḥ śaṅkharavō'pyabhūt || 4.6 ||

tatsabhāsaṃsthitānāṃ ca dēhagēhātmaṃvismṛtiḥ |
dr̥ṣṭvā ca tanmayāvasthāṃ nāradō vākyaṃabravīt || 4.7 ||

alaukikō'yaṃ mahimā munīśvarāḥ
 saptāhajanyō'dya vilōkitō mayā |
 mūḍhāḥ śaṭhā yē paśupakṣiṇō'tra
 sarvē'pi niṣpāpatamā bhavanti || 4.8 ||

atō nṛlōkē nanu nāsti kiñcit
 cittasya śōdhāya kalau pavitram |
 aghaughavidhvaṃsakaram tathaiva
 kathāsamānaṃ bhuvi nāsti cānyat || 4.9 ||

kē kē viśuddhyanti vadantu mahyaṃ
 saptāhayajñēna kathāmayēna |
 kṛpālubhirlōkahitaṃ vicārya
 prakāśitaḥ kō'pi navīnamārgaḥ || 4.10 ||

kumārā ūcuḥ
 yē mānavāḥ pāpakṛtastu sarvadā
 sadā durācāraratā vimārgagāḥ |
 krōdhāgnidagdhāḥ kuṭilāśca kāmīnaḥ
 saptāhayajñēna kalau punanti tē || 4.11 ||

satyēna hīnāḥ piṭṛmāṭṛdūṣakā -
 str̥ṣṇākulāścāsramadharmavarjitāḥ |
 yē dāmbhikā matsariṇō'pi hiṃsakāḥ
 saptāhayajñēna kalau punanti tē || 4.12 ||

pañcōgrapāpāśchalachadmakāriṇaḥ
 krūrāḥ piśācā iva nirdayāśca yē |

brahmasvapuşṭā vyabhicārakāriṇaḥ
saptāhayajñēna kalau punanti tē || 4.13 ||

kāyēna vācā manasāpi pātakam
nityam prakurvanti śaṭhā haṭhēna yē |
parasvapuşṭā malinā durāśayāḥ
saptāhayajñēna kalau punanti tē || 4.14 ||

atra tē kīrtayiṣyāma itihāsam purātanam |
yasya śravaṇamātrēṇa pāpahāniḥ prajāyatē || 4.15 ||

tuṅgabhadrātaṭē pūrvamabhūtpattanamuttamam |
yatra varṇāḥ svadharmēṇa satyasatkarmatatparāḥ || 4.16 ||

ātmadēvaḥ purē tasmin sarvavēdaviśāradaḥ |
śrautas-mārtēṣu niṣṇātō dvitīya iva bhāskaraḥ || 4.17 ||

bhikṣukō vittavā~mllōkē tatpriyā dhundhulī smṛtā |
svavākyasthāpikā nityam sundarī sukulōdbhavā || 4.18 ||

lōkavārtāratā krūrā prāyaśō bahujalpikā |
śūrā ca gṛhakṛtyēṣu kṛpaṇā kalahapriyā || 4.19 ||

ēvam nivasatōḥ prēmṇā dampatyō ramamāṇayōḥ |
arthāḥ kāmāstayōrāsanna sukhāya gṛhādikam || 4.20 ||

paścāddharmāḥ samārabdhāstābhyām santānahētavē |
gōbhūhiranyavāsāṃsi dīnēbhyō yacchataḥ sadā || 4.21 ||

dhanārdham dharmamārgēṇa tābhyām nītam tathāpi ca |
na putrō nāpi vā putrī tataścintāturō bhṛsam || 4.22 ||

ēkadā sa dvijō duḥkhādgrhaṃ tyaktvā vanaṃ gataḥ |
madhyāhnē tṛṣitō jātastadāgaṃ samupēyivān || 4.23 ||

pītvā jalaṃ niṣaṅṅastu prajāduḥkhēna karśitaḥ |
muhūrtādapi tatraiva sannyāsī kaścidāgataḥ || 4.24 ||

drṣṭvā pītajalaṃ taṃ tu viprō yātastadantikam |
natvā ca pādayōstasya niḥśvasan saṃsthitāḥ puraḥ || 4.25 ||

yatiruvāca
kathaṃ rōdiṣi vipra tvaṃ kā tē cintā balīyasī |
vada tvaṃ satvaram mahyaṃ svasya duḥkhasya kāraṇam || 4.26 ||

brāhmaṇa uvāca
kiṃ bravīmi ṛṣē duḥkhaṃ pūrvapāpēna sañcitam |
madīyāḥ pūrvajāstōyaṃ kavōṣṇamupabhuñjatē || 4.27 ||

maddattaṃ naiva grhṇanti prītyā dēvā dvijātayaḥ |
prajāduḥkhēna śūnyō'haṃ prāṇāṃstyaktumihāgataḥ || 4.28 ||

dhigjīvitaṃ prajāhīnaṃ dhiggrhaṃ ca prajāṃ vinā |
dhigdhanam cānapatyasya dhikkulaṃ santatiṃ vinā || 4.29 ||

pālyatē yā mayā dhēnuḥ sā vandhyā sarvathā bhavēt |
yō mayā rōpitō vṛkṣaḥ sō'pi vandhyatvamāśrayēt || 4.30 ||

yatphalaṃ madgrhāyātaṃ tacca śīghraṃ vinaśyati |
nirbhāgyasyānapatyasya kimatō jīvitēna mē || 4.31 ||

ityuktvā sa rurōdōccaistatpārśvaṃ duḥkhapīḍitaḥ |
tadā tasya yatēścittē karuṇābhūdgariyasī || 4.32 ||

tadbhālākṣaramālāṃ ca vācayāmāsa yōgavān |
sarvaṃ jñātvā yatīḥ paścādvipramūcē savistaram || 4.33 ||

yatiruvāca

muñcājñānaṃ prajārūpaṃ baliṣṭhā karmaṇō gatiḥ |
vivēkaṃ tu samāsādya tyaja saṃsāravāsanām || 4.34 ||

śṛṇu vipra mayā tē'dya prārabdhaṃ tu vilōkitam |
saptajanmāvadhī tava putrō naiva ca naiva ca || 4.35 ||

santatēḥ saharō duḥkhamavāpāṅgaḥ purā tathā |
rē muñcādya kuṭumbāsāṃ sannyāsē sarvathā sukham || 4.36 ||

brāhmaṇa uvāca

vivēkēna bhavēt kiṃ mē putraṃ dēhi balādapi |
nō cētyajāmyahaṃ prāṇāṃstvadagrē śōkamūrcchitaḥ || 4.37 ||

putrādisukhahīnō'yaṃ sannyāsaḥ śuṣka ēva hi |
grhasthaḥ sarasō lōkē putrapautrasamanvitaḥ || 4.38 ||

iti viprāgrahaṃ dr̥ṣṭvā prābravītsa tapōdhanah |
citrakēturgataḥ kaṣṭhaṃ vidhilēkhavimārjanāt || 4.39 ||

na yāsyasi sukhaṃ putrādyathā daivahatōdyamaḥ |
atō haṭhēna yuktō'si hyarthinaṃ kiṃ vadāmyaham || 4.40 ||

tasyāgrahaṃ samālōkya phalamēkaṃ sa dattavān |
idaṃ bhakṣaya patnyā tvaṃ tataḥ putrō bhaviṣyati || 4.41 ||

satyaṃ śaucaṃ dayā dānamēkabhaktaṃ tu bhōjanam |
varṣāvadhi striyā kāryaṃ tēna putrō'tinirmalaḥ || 4.42 ||

ēvamuktvā yayau yōgī viprastu gṛhamāgataḥ |
patnyāḥ pāṇau phalaṃ dattvā svayaṃ yātastu kutracit || 4.43 ||

taruṇī kuṭilā tasya sakhyagrē ca rurōda ha |
ahō cintā mamōtpannā phalaṃ cāhaṃ na bhakṣayē || 4.44 ||

phalabhakṣēṇa garbhaḥ syādgARBHĒṇōdaravṛddhitā |
svalpabhakṣaṃ tatō'saktirgṛhakāryaṃ kathaṃ bhavēt || 4.45 ||

daivād dhātī vrajēdgrāmē palāyēdgarbhiṇī katham |
śukavannivasēdgarbhastaṃ kuṣṣēḥ kathamutsrjēt || 4.46 ||

tiryakcēdāgatō garbhastadā mē maraṇaṃ bhavēt |
prasūtau dāruṇaṃ duḥkhaṃ sukumārī kathaṃ sahē || 4.47 ||

mandāyāṃ mayi sarvasvaṃ nanāndā saṃharēttadā |
satyaśaucādiniyamō durārādhyāḥ sa dṛśyatē || 4.48 ||

lālanē pālanē duḥkhaṃ prasūtāyāśca vartatē |
vandhyā vā vidhavā nārī sukhinī cēti mē matiḥ || 4.49 ||

ēvaṃ kutarkayōgēna tatphalaṃ naiva bhakṣitam |
patyā pṛṣṭaṃ phalaṃ bhuktaṃ bhuktaṃ cēti tayēritam || 4.50 ||

ēkadā bhaginī tasyāstadgṛhaṃ svēcchayā'gatā |
tadagrē kathitaṃ sarvaṃ cintēyaṃ mahatī hi mē || 4.51 ||

durbalā tēna duḥkhēna hyanujē karavāṇi kim |
sābravīnmama garbhō'sti taṃ dāsyāmi prasūtitaḥ || 4.52 ||

tāvatkālaṃ sagARBHĒva guptā tiṣṭha gṛhē sukham |
vittaṃ tvaṃ matpatēryaccha sa tē dāsyati bālakam || 4.53 ||

ṣāṇmāsikō mṛtō bāla iti lōkō vadiṣyati |
taṃ bālaṃ pōṣayiṣyāmi nityamāgatya tē gṛhē || 4.54 ||

phalamarpaya dhēnvai tvaṃ parīkṣārthaṃ tu sāmpratam |
tattadācaritaṃ sarvaṃ tathaiva strīsvabhāvataḥ || 4.55 ||

atha kālēna sā nārī prasūtā bālakaṃ tadā |
ānīya janakō bālaṃ rahasyē dhundhulīṃ dadau || 4.56 ||

tayā ca kathitaṃ bhartrē prasūtaḥ sukhamarbhakaha |
lōkasya sukhamutpannamātmadēvaprajōdayāt || 4.57 ||

dadau dānaṃ dvijātibhyō jātakarma vidhāya ca |
gītavāditraghōṣō'bhūttaddvārē maṅgalaṃ bahu || 4.58 ||

bharturagrē'bravīdvākyam stanyaṃ nāsti kucē mama |
anyastanyēna nirdugdhā kathaṃ puṣṇāmi bālakaṃ || 4.59 ||

matsvasuśca prasūtāyāḥ mṛtō bālastu vartatē |
tāmākārya gṛhē rakṣa sā tē'rbhaṃ pōṣayiṣyati || 4.60 ||

patinā tatkr̥taṃ sarvaṃ putrarakṣaṇahētavē |
putrasya dhundhukārīti nāma mātrā pratiṣṭhitam || 4.61 ||

trimāsē nirgatē cātha sā dhēnuḥ suṣuvē'rbhakam |
sarvāṅgasundaraṃ divyaṃ nirmalaṃ kanakaprabham || 4.62 ||

dr̥ṣṭvā prasannō viprastu saṃskārān svayamādadhē |
matvā'ścaryaṃ janāḥ sarvē didṛkṣārthaṃ samāgatāḥ || 4.63 ||

bhāgyōdayō'dhunā jāta ātmadēvasya paśyata |
dhēnvā bālaḥ prasūtastu dēvarūpīti kautukam || 4.64 ||

na jñātaṃ tadrahasyaṃ tu kēnāpi vidhiyōgataḥ |
gōkarṇaṃ taṃ sutaṃ dṛṣṭvā gōkarṇaṃ nāma cākarōt || 4.65 ||

kiyatkalēna tau jātau taruṇau tanayāvubhau |
gōkarṇaḥ paṇḍitō jñānī dhundhukārī mahākhalah || 4.66 ||

snānaśaucakriyāhīnō durbhakṣī krōdhavardhitaḥ |
duṣparigrahakartā ca śavahastēna bhōjanam || 4.67 ||

cauraḥ sarvajanadvēṣī paravēśmapradīpakaḥ |
lālanāyārbhakāndhṛtvā sadyaḥ kūpē nyapātayat || 4.68 ||

hiṃsakaḥ śastradhārī ca dīnāndhānāṃ prapīḍakaḥ |
cāṇḍālābhiratō nityaṃ pāśahastaḥ śvasaṅgataḥ || 4.69 ||

tēna vēśyākusaṅgēna pitryaṃ vittaṃ tu nāśitam |
ēkadā pitarau tāḍya pātrāṇi svayamāharat || 4.70 ||

tatpitā kṛpaṇaḥ prōccairdhanahīnō rurōda ha |
vandhyatvaṃ tu samīcīnaṃ kuputrō duḥkhadāyakaḥ || 4.71 ||

kva tiṣṭhāmi kva gacchāmi kō mē duḥkhaṃ vyapōhayēt |
prāṇāṃstyajāmi duḥkhēna hā kaṣṭaṃ mama saṃsthitam || 4.72 ||

tadānīṃ tu samāgatya gōkarṇō jñānasamyutaḥ |
bōdhayāmāsa janakaṃ vairāgyaṃ paridarśayan || 4.73 ||

asāraḥ khalu saṃsārō duḥkharūpī vimōhakaḥ |
sutaḥ kasya dhanam kasya snēhavāñjvalatē'nisam || 4.74 ||

na cēndrasya sukhaṃ kiñcinna sukhaṃ cakravartinaḥ |
sukhamasti viraktasya munērēkāntajīvinaḥ || 4.75 ||

muñcājñānaṃ prajārūpaṃ mōhatō narakē gatiḥ |
nipatiṣyati dēhō'yaṃ sarvaṃ tyaktvā vanaṃ vraja || 4.76 ||

tadvākyam tu samākarṇya gantukāmaḥ pitābravīt |
kiṃ kartavyam vanē tāta tattvaṃ vada savistaram || 4.77 ||

andhakūpē snēhapāsē baddhaḥ paṅguraḥ saṭhaḥ |
karmanā patitō nūnaṃ māmuddhara dayānidhē || 4.78 ||

gōkarṇa uvāca
dēhē'sthimāṃsarudhirē'bhimatiṃ tyaja tvam
jāyāsutādiṣu sadā mamatām vimuñca |
paśyāniśaṃ jagadidaṃ kṣaṇabhaṅganiṣṭhaṃ
vairāgyarāgarasikō bhava bhaktiniṣṭhaḥ || 4.79 ||

dharmaṃ bhajasva satataṃ tyaja lōkadharmān
sēvasva sādhpuruṣāñjahi kāmātṛṣṇām |
anyasya dōṣaguṇacintanamāśu muktvā
sēvākathārasamahō nitarāṃ piba tvam || 4.80 ||

ēvaṃ sutōktivaśatō'pi gṛhaṃ vihāya
yātō vanaṃ sthiramatirgataṣaṣṭivarṣaḥ |
yuktō harēranudinaṃ paricaryayāsau
śrīkṛṣṇamāpa niyataṃ daśamasya pāṭhāt || 4.81 ||

|| iti śrīpadmapurāṇē uttarakhaṇḍē śrīmadbhāgavatamāhātmyē
vipramōkṣō nāma caturthō'dhyāyaḥ ||